

Utlandsföretag i Sverige

Utvecklingen 1965 - 1970

Av Hans-Fredrik Samuelsson

Den internationella expansionen i utlandsinvesteringar har varit stark under 1960-talet; så t ex har USA, som svarar för ca 60 procent av världens totala direkta investeringar, ökat det bokförda värdet av sina ackumulerade investeringar från 33 miljarder dollar 1960 till 78 miljarder dollar 1970. Ser man enbart till USA:s direkta investeringar i Västeuropa finner man att ökningen relativt sett varit än kraftigare — från 7 miljarder dollar 1960 till 25 miljarder dollar 1970.

Denna internationella expansion — som här, inte minst på grund av god tillgång på statistik, har exemplifierats med utvecklingen av USA:s direkta utlandsinvesteringar — har också sin motsvarighet på det nationella planet, vad gäller såväl svenska direktinvesteringarna i utlandet som utländska direktinvesteringar i Sverige. Så framgår det av den av Sveriges Riksbank publicerade statistiken över flödet av utländska direkta investeringar i Sverige att värdet av dessa mer än femdubblats under 1960-talet och ökat från 134 milj kr 1960 till 779 milj kr 1970.

● IUI:s utredning

Det är mot bakgrund av denna snabba utveckling i utlandsinvesteringarna, parad med en bristande kännedom om vilka effekter — t ex med hänsyn till teknologisk utveckling, handels- och kapitalbalans, selsättning, ekonomisk och sociokulturell självständighet — som dessa ger upphov till i värdländerna, som man får se den utredning om utländsk företagsetablering i Sverige som för närvarande pågår inom Industriens Utredningsinstitut.

Ett centralt syfte för utredningen är — förutom att kartlägga omfattningen av den utländska företagsverksamheten i Sverige — att studera teknologiska transfereringar

via de utländska företag som har vidtagit en direkt investering i Sverige. Det grundläggande problemet är därvid hur utländska företag via kunskapsöverföringar påverkar den teknologiska kapaciteten i Sverige, dvs den mängd av kunskaper om produkter, produktions- och marknadsföringsprocesser och företagsledning som finns i Sverige. Transferering av sådana kunskaper anses ofta utgöra den ur världsländets synvinkel största fördelen av en utländsk direkt investering.

Syftet med denna artikel är dock inte att diskutera detta problem utan i stället att ge en beskrivning av den utländska företagssektorns omfattning, struktur och utveckling i Sverige 1965—70. Underlaget utgörs av den information som har samlats in via en enkät till samtliga de rörelsedrivande företag i Sverige i vilka ett företag i utlandet äger minst 25 procent av aktiekapitalet. Företag för vilka detta villkor är uppfyllt benämns i denna artikel *utländska företag*, vilket dock icke behöver innebära att det i alla fall föreligger ett dominerande utländskt inflytande i dessa företag. Redovisningen är *preliminär* i den meningen att förändringar — om än icke stora — kan aktualiseras när samtliga kontroller och kompletteringar har utförts. Endast en begränsad del av den information som har samlats in via enkät återges i denna preliminära redogörelse.

I fortsättningen ser vi i huvudsak till de ca 200 utländska företag som bedriver industriell verksamhet i Sverige. Motsvarande uppgifter för de ca 600 utländska försäljnings- och serviceföretag, som också har omfattats av enkäten, kommer — liksom all övrig insamlad information — att redovisas i ett senare sammanhang. Dessa ca 800 företag utgör, *givet* de av oss använda definitionerna, i det närmaste hela den totala populationen av utländska företag i Sverige år 1970.

● Totalt antal anställda

År 1970 fanns det nästan 100 000 anställda i utländska företag i Sverige. Detta innebär — om vi exkluderar vad som i tabell 1 kallas "serviceföretag" — att 6,2 procent av det totala antalet anställda i svenska industri- och handelsföretag detta år var verksamma i utländska företag mot 4,4 procent år 1965. I den enda mer omfattande kartläggning som tidigare utförts av den utländska företagssektorns omfattning i Sverige (H Johansson, "Utländsk företagsetablering i Sverige", Uddevalla 1968) anges det totala antalet anställda 1962 till 61 713. Enligt vår enkät fanns 1965 ca 68 000 anställda i utländska företag, verksamma både 1965 och 1970, vilket innebär att antalet anställda ökat med 10 procent mellan 1962 och 1970. Detta är dock en underskattning av ökningen bl a beroende på att man i den tidigare undersökningen arbetade med en vidare definition av begreppet utländskt företag. Här skall vi därför i mycket liten utsträckning jämföra de uppgifter som presenteras i ovan nämnda kartläggning — vilken således avsåg förhållandena år 1962 — med dem som här redovisas för år 1965 och 1970.

Den andelsförändring mellan 1965 och 1970 som vi ovan noterade för de utländska företagen får tillskrivas en jämförelsevis kraftig sysselsättningsexpansion. De utländska företagens sysselsättningsökning 1965—70 var 41 procent mot knappt 1 procent i svenska industri- och handelsföretag. Observera dock att i den förra siffran men ej i den senare inkluderas den ökning som beror av att företag har påbörjat sin verksamhet eller köpts upp efter 1965, vilket kan förklara en del av skillnaden i sysselsättningsökning.

Huvuddelen — nästan två tredjedelar — av sysselsättningsförändringen i de utländska företagen är hänförlig till *industrieföretag*.

Tabell 1. Antal anställda, omsättning och tillgångar i den utländska företagssektorn i Sverige 1965 och 1970. Preliminära uppgifter.

Avser samtliga företag där minst 25 procent av aktiekapitalet ägs av ett företag i utlandet.

Kategori av företag	Antal anställda			Omsättning ¹			Tillgångar ¹		
	1965	1970	Ökning 1965-70 %	1965 Mkr	1970 Mkr	Ökning 1965-70 %	1965 Mkr	1970 Mkr	Ökning 1965-70 %
Industri	53 510	72 829	36	6 816	13 194	94	5 903	10 640	80
därav oljeföretag ²	6 375	7 778	22	1 836	3 048	66	2 447	3 725	52
Varuhandel	10 314	17 396	69	3 311	7 058	113	1 400	3 452	147
Service	4 109	9 354	128	538	1 174	118	453	901	99
Totalt	67 933	99 579	47	10 665	21 426	101	7 756	14 993	93

¹ Omsättning (försäljningsvärde) och tillgångar (omsättnings- och anläggningstillgångar) anges i löpande priser.

² Avser endast oljeföretag med industriell verksamhet. Övriga oljeföretag inkluderas i "Varuhandel".

rag, varmed vi avser sådana företag som i nämnvärd omfattning bedriver industriell verksamhet. Det är också dessa företag som svarar för merparten av både antal anställda, omsättning och förvaltade tillgångar i den utländska företagssektorn. Denna dominans har dock minskat något mellan 1965 och 1970, inte minst beroende på en kraftig expansion i varuhandels- och serviceföretag. Med *varuhandelsföretag* (försäljningsföretag) avser vi företag som bedriver varuförsäljning men icke industriell verksamhet, medan *serviceföretag* huvudsakligen omfattar tjänsteproducerande företag, t ex annons- och konsultbyråer samt städföretag.

● Industriföretagens expansion

Antalet anställda i utländska industriföretag ökade enligt tabell 1 med 36 procent mellan 1965 och 1970. För år 1962 anges i den tidigare omnämnda utredningen av Johansson antalet anställda i industriföretag till 41 136, vilket innebär att ökningen,

1962—65 skulle ha varit knappt 15 procent. Detta är dock en underskattning av ökningen, eftersom Johansson arbetat med en vidare definition av begreppet industriföretag än vad vi gjort.

Av det totala antalet anställda i utländska industriföretag var både 1965 och 1970 ca 16 procent verksamma i utländska *minoritetsägda företag*, dvs i företag där den utländska andelen av aktiekapitalet var mindre än 50 procent. Dessa företag svarade båda åren för ca 10 procent av tillgångarna och för ca 11—12 procent av omsättningen i den utländska industriföretagssektorn i Sverige. Förekomsten av minoritetsägda utländska företag kan nästan helt sägas vara begränsad till industriföretagssektorn. Endast i ett mindre antal fall fanns sådana företag representerade i populationen av varuhandels- och serviceföretag.

I tabell 2 visas att sysselsättningsökningen i de utländska industriföretagen — vilka här endast omfattar utländska *dotterföretag*, dvs företag där minst 50 procent av aktiekapitalet är utlandsägt — har varit

Tabell 2. Antal anställda och omsättning i total svensk industri samt antal anställda, omsättning och tillgångar i utländska industriföretag i Sverige och i svenska industriföretag i utlandet 1965 och 1970.

	1965	1970	Förändring 1965—70 %
Svensk industri¹			
Antal anställda	938 915	921 548	—2
Omsättning (saluvärde) Mkr	73 986	105 761	43
Utländska industriföretag i Sverige²			
Antal anställda	44 923	61 503	37
Omsättning (försäljningsvärde) Mkr	5 977	11 691	96
Tillgångar Mkr	5 331	9 506	78
Svenska Industriföretag i utlandet³			
Antal anställda	147 810	182 650	24
Omsättning (försäljningsvärde) Mkr	8 527	16 039	88
Tillgångar Mkr	8 033	15 607	94

¹ Källor: SOS Industri 1965 och 1970. Båda åren exklusive bilreparationsverkstäder.

² Uppgifterna är preliminära och avser utländska dotterföretag i Sverige. Omsättning och tillgångar (omsättnings- och anläggningstillgångar) anges i löpande priser.

³ Källa: Industriens Utredningsinstitut. Omsättning och tillgångar (omsättnings- och anläggningstillgångar) anges i löpande priser. Uppgifterna avser svenska dotterföretag i utlandet.

kraftigare än i den totala svenska industrin, där to m en minskning i antal anställda 1965—70 kan noteras. Skillnaden kvarstår, även om den icke blir lika stor, när vi exkluderar den sysselsättningsexpansion i den utländska företagssektorn, som hänför sig till företag som startats eller övergått i utländsk ägo efter 1965. Ökningen i den utländska sektorn blir då ca 20 procent.

Dock bör observeras att bland industrisysselsatta i utländska företag inkluderas — till skillnad från i total industri — även personal enbart verksam med återförsäljning av varor. I den mån ökningen av sådan personal varit kraftigare än ökningen av industriellt verksam personal kan detta — likaväl som att utländska företag verk-samma både 1965 och 1970 kan ha expanderat externt, dvs genom förvärv av andra företag — förklara en del av skiljaktigheterna i sysselsättningsutvecklingen. Även

med hänsyn till omsättningsutvecklingen 1965—70 har ökningen i den utländska industriföretagssektorn varit kraftigare än i total svensk industri. Detta gäller även om vi mäter omsättningen i de utländska dotterföretagen med saluvärde, dvs försäljningsvärde av under året framställda produkter.

Det är vidare intressant att notera i tabell 2 att både sysselsättnings- och omsättningsökningen i den utländska industriföretagssektorn i Sverige har varit något snabbare än i den svenska industrisektorn i utlandet. Industrisysselsatta, omsättning och tillgångar har definierats på samma sätt i de två sektorerna. Ovanstående slutsats gäller i än högre grad när vi ser till utvecklingen i de utländska industriföretagen i Sverige exklusive oljeföretag med industriell verksamhet. Då blir to m ökningen i tillgångar något kraftigare i den utländska

industriföretagssektorn i Sverige än i den svenska i utlandet. Även om dessa skillnader i expansionstakt 1965—70 föreligger, så gäller fortfarande att den svenska industriföretagssektorn i utlandet är betydligt större än den utländska i Sverige, så tex utgör antalet anställda i den senare sektorn endast en tredjedel av det totala antalet anställda i svenska industriföretag i utlandet år 1970.

● Branschstrukturen

I tabell 3 anges branschfördelningen för de utländska företag som bedriver industriell verksamhet i Sverige. I fortsättningen kommer vi, när inget annat sägs, att se till branschstrukturen exklusive oljeföretag. Anledningen härtill är att verksamheten i oljeföretagen i en så betydande och uppenbar omfattning är av distributiv snarare än av industriell karaktär. Uppgifterna i tabellen omfattar 198 företag (koncerner) varav fem oljeföretag. (Företag definieras i not 2 till tabell 4.) Klassificering på bransch har gjorts så att företaget ansetts tillhöra den bransch till vilken merparten av dess produktion är hänförlig.

Tabellen visar en kraftig koncentration av de utländska företagen till tre branscher, nämligen verkstadsindustrin (metallvaru-, maskin-, elektro- och instrumentindustrin), den kemiska industrin och livsmedelsindustrin. Dessa tre branscher svarade 1970 för ca 77 procent av både sysselsättningen, omsättningen och tillgångarna inom den utländska industrisektorn.

Verkstadsindustri

Liksom inom den totala svenska industrin — där verkstadsföretagen 1970 svarade för ca 43 procent av den totala sysselsättningen — är det de utländska företagen inom verkstadsindustrin som domine-

rar i den utländska företagssektorn. Dessa svarade såväl 1965 som 1970 för ca hälften av både antal anställda, omsättning och tillgångar, och dessa företag utgjorde drygt en tredjedel av alla företag i den utländska industriföretagssektorn. En viss andelsminskning kan dock registreras mellan 1965 och 1970, delvis beroende på en starkare relativ ökning 1965—70 inom speciellt *jord- och stenvaru-, massa-, pappers-, pappersvaru- och grafisk industri samt övrig industri (speciellt järn- och stålverk)*, där en kraftig expansion noteras, huvudsakligen på grund av nyetableringar efter 1965. Även verkstadsindustrin har dock ökat starkt. Under perioden 1965—70 ökade sålunda dess sysselsättning med 32 procent, omsättningen med 94, tillgångarna med 92 och antalet företag med 32 procent.

Inom verkstadsindustrin i den utländska företagssektorn dominerar, som framgår av tabell 3, *elektro- och instrumentindustrin*, vilken 1970 svarade för något mer än hälften av sysselsättningen, för ca 60 procent av tillgångarna och för ungefär lika mycket av den totala omsättningen i verkstadsindustrin. Mellan 1965 och 1970 kan man dock speciellt med hänsyn till omsättningen notera en viss andelsminskning beroende på den snabbare expansionen inom *maskinindustrin*. Den relativa omsättningsökningen 1965—70 har också varit betydligt större inom maskin- än inom elektro- och instrumentindustrin.

Kemisk industri

Företagen i den kemiska industrin svarade 1965 för 19 procent och 1970 för 17 procent av den totala sysselsättningen i den utländska industriföretagssektorn, för omkring 20 procent av både omsättning och tillgångar och för ca en fjärdedel av alla utländska industriföretag både år 1965 och

Tabell 3. Antal anställda, tillgångar och omsättning i den utländska industriföretagssektorn i Sverige 1965 och 1970, fördelade efter bransch. Preliminära uppgifter.

Avser samtliga företag där minst 25 procent av aktiekapitalet ägs av ett företag i utlandet.

Bransch	Antal anställda			Tillgångar ¹			Omsättning ¹		
	1965	1970	Ökning	1965 Mkr	1970 Mkr	Ökning	1965 Mkr	1970 Mkr	Ökning
			1965-70 %			1965-70 %			
Livsmedelsindustri	5 666	7 472	32	416	673	62	811	1 393	72
Textil- och beklädnadsindustri	2 094	2 458	17	113	202	79	132	248	88
Trävaruindustri	819	972	19	63	107	70	83	165	99
Massa, pappers- och pappersvaru- samt grafisk industri	1 601	2 944	84	100	259	159	194	426	120
Kemisk industri ²	9 046	11 313	25	674	1 345	100	1 010	2 030	101
inkl oljeföretag	15 421	19 091	24	3 122	5 070	62	2 845	5 078	78
Jord- och stenvaruindustri	2 530	4 449	76	185	521	182	237	667	181
Metallvaruindustri	3 437	4 832	41	182	369	103	217	408	88
Maskinindustri	7 190	10 319	44	473	995	110	615	1 444	135
Elektro- och instru- mentindustri	13 011	15 971	23	1 083	1 965	81	1 362	2 414	77
Övrig industri ³	1 741	4 321	148	166	479	189	320	951	197
Totalt	53 510	72 829	36	5 903	10 640	80	6 816	13 194	94
D:o exkl oljeföretag	47 135	65 051	38	3 455	6 915	100	4 981	10 146	104

¹ Omsättning (försäljningsvärde) och tillgångar (omsättnings- och anläggningstillgångar) anges i löpande priser.

² Kemisk industri omfattar kemikalie-, gödselmedelsindustri och så k annan kemisk industri, petroleum-, gummivaru-, plast- och plastvaruindustri (SNI 35).

³ Här inkluderas järn-, stål- och metallverk (SNI 37), annan tillverkningsindustri (SNI 39), transportmedelsindustri (SNI 384), dryckes- och tobaksindustri (SNI 313-4) samt gruvindustri (SNI 32).

1970. Detta innebär att vi inom den utländska industriföretagssektorn kan notera en betydligt kraftigare koncentration till den kemiska industrin än vad som är fallet inom total svensk industri, där kemiföretagen 1970 endast svarade för 7 procent av den totala sysselsättningen. När det gäl-

ler expansionen i de utländska företagen inom kemisk industri framgår det av tabellen att ökningen 1965—70 i antalet anställda var lägre än i de utländska företagen inom verkstadsindustrin och livsmedelsindustrin. Dock kan vi inom den kemiska industrin notera en något högre omsättnings- och

tillgångsökning än i dessa båda branscher.

Inom den kemiska industrin svarade företag inom *färg-, läkemedels-, tvättmedels-, toalett- och tryckfärgsindustri* 1970 för 39 procent av totala antalet anställda i kemisk industri och för 35 procent 1965. Dessa företag svarade vidare för så mycket som 44 procent av den totala omsättningen i kemisk industri 1970 och deras omsättning hade sedan 1965 ökat med 122 procent, vilket är den näst högsta ökning som kan registreras i någon av de delbranscher som inkluderas i kemisk industri. Endast inom *plastvaruindustrin*, där år 1970 11 procent av antalet anställda i kemisk industri var verksamma, kan en högre omsättningsökning noteras 1965—70, inte minst beroende på nyetableringar efter 1965.

Gummivaruindustrin, som är en annan av de större delbranscherna inom kemisk industri, sysselsatte både 1965 och 1970 ca en fjärdedel av det totala antalet anställda i branschen. Sysselsättningsökningen 1965—70 var relativt svag — ca 22 procent. Detta gäller också omsättnings- och tillgångsökningen, vilken i båda fallen var 45 procent. Inga nyetableringar hade skett under undersökningsperioden.

Livsmedelsindustri

Inom den utländska delen av livsmedelsindustrin var omsättningsökningen 1965—70 lägre än i verkstadsindustrin och den kemiska industrin. Företag inom livsmedelsindustrin har också tappat något i andel av omsättningen i utländska företag — från 16 procent 1965 till knappt 14 procent 1970. Efter 1970 har dock flera utländska förvärv ägt rum inom denna bransch, så t ex Slotts Industrier, Gevalia-rosteriet och Felix. Dessa företag representerade 1970, enligt våra beräkningar, tillsammans 2 321 anställda, 473 milj kr i omsättning och 217 milj kr i tillgångar.

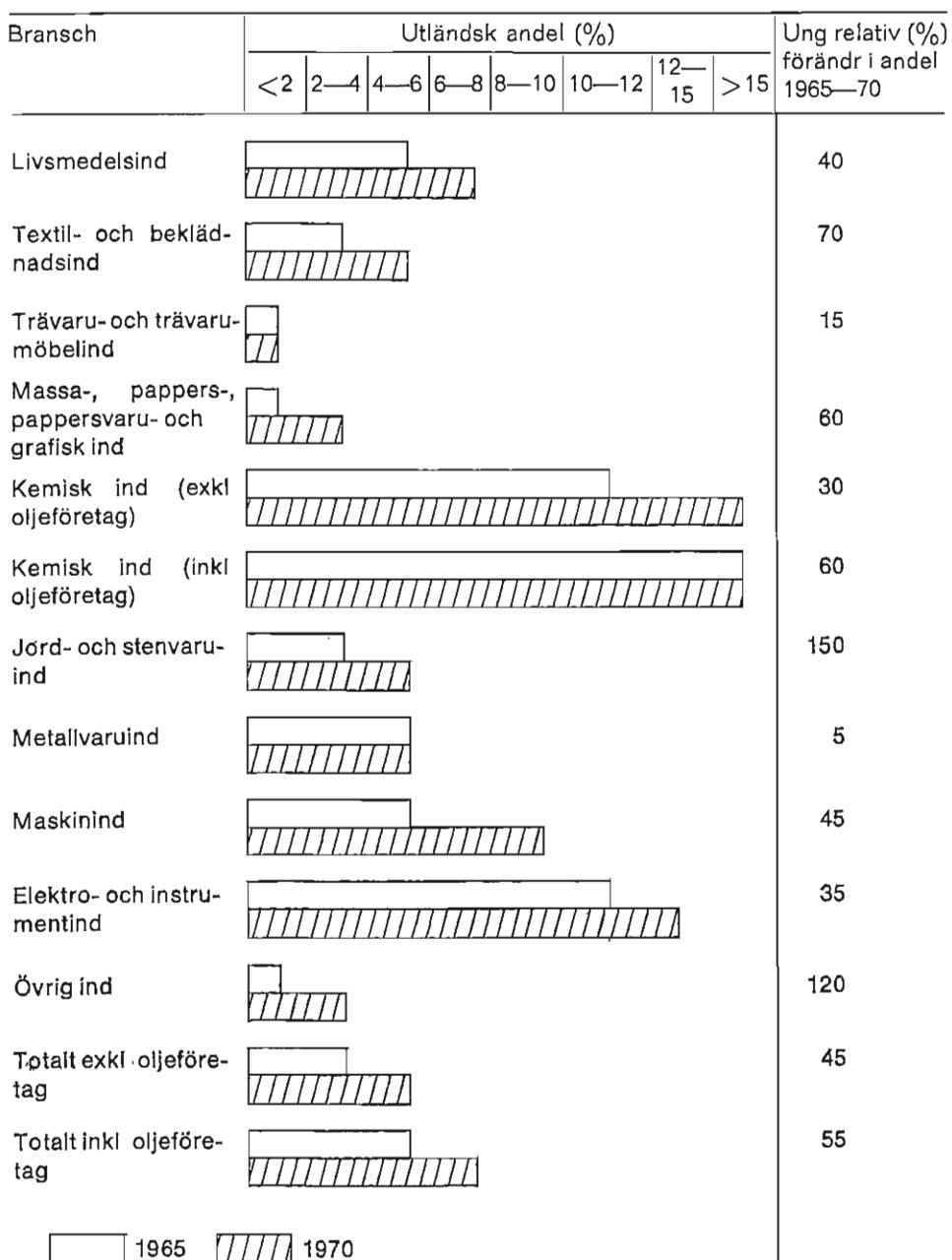
● Andel av industriproduktionen

I diagram 1 har saluvärdet av enbart den egna produktionen i de utländska dotterföretagen relaterats till saluvärdet inom olika branscher i svensk industri, vilket bör ge ett grovt mått på omfattningen av de utländska företagens betydelse som inte påverkas av i vilken utsträckning det förekommer återförsäljningsverksamhet i dessa företag. Detta hade däremot icke varit fallet om t ex antalet anställda i utländska företag hade relaterats till det totala antalet anställda i svensk industri. Orsaken är att vi i denna utredning, såsom tidigare nämnts, bland anställda i industriföretag även inkluderar personal verksam med återförsäljning, medan så icke är fallet i den officiella svenska industristatistiken. Med tanke på att det material som här presenteras är preliminärt och efter kompletteringar och kontroller kan bli föremål för vissa revideringar har vi — i stället för att ange exakta andelar som är känsliga för sådana förändringar — föredragit att ange den klass inom vilken den utländska andelen ligger. I syfte att ge en uppfattning om andelarnas utveckling mellan 1965 och 1970 har i diagrammet deras ungefärliga relativa förändring angivits.

Totalt sett svarade de utländska dotterföretagen för drygt 6,5 procent av total produktion i svensk industri 1970 mot drygt 4 procent 1965. De största utländska andelarna finns huvudsakligen i de branscher till vilka vi tidigare fann att den helt övervägande delen av verksamheten i den utländska företagssektorn var koncentrerad, dvs till kemisk, elektro- och instrument- samt maskinindustri. I maskinindustrin låg andelen 1970 betydligt närmare 8 procent än 9 procent, medan den i elektro- och instrumentindustrin 1970 låg närmare 15 än 12 procent. I ovannämnda tre branscher har de relativa ökningarna i andel 1965—70 varit

Diagram 1. Utländsk andel (%) av saluvärdet i olika branscher inom svensk gruv- och tillverkningsindustri 1965 och 1970. Preliminära uppgifter.

Avser företag där minst 50 % av aktiekapitalet ägs av ett företag i utlandet.

30—40 procent, vilket även gäller livsmedelsindustrin.

Inom kemisk industri inklusive oljeföretag kan vi dock notera en snabbare ökning — ca 60 procent — inte minst beroende på den expanderande verksamheten i petroleumraffinaderierna. Den utländska produktionsandelen 1970 ligger också där avsevärt över 20 procent. Inom de starkt råvarubaserade branscherna, dvs gruvindustrin, järn-, stål- och metallverk, massa-, pappers- och pappersvaruindustrin och trävaruindustrin är dock de utländska andelarna små, vilket delvis kan ha samband med tillämpningen av 1916 års lag om inskränkningar i rätten för utländska rättssubjekt att förvärva fast egendom, bearbeta mineralfyndigheter eller idka gruvdrift.

● Vilka länder?

I tabell 4 har de utländska industriföretagen länderfördelats. Liksom tidigare gäller, när inget annat sägs, nedanstående kommentarer den utländska industriföretagssektorn exklusive oljeföretag med industriell verksamhet.

USA- och EFTA-företag svarade 1970 för en ungefär lika stor andel — ca 35 procent — av den totala sysselsättningen i den utländska industriföretagssektorn, medan företag från EFTA 1965 hade en klart högre sysselsättningsandel (40 procent) än företag från USA (31 procent).

Denna andelsförändring är ett resultat av den mycket kraftiga sysselsättningsökningen i USA-företagen, där ökningen var 55 procent mot endast 19 procent i företag från EFTA-länderna. Likaså har ökningen såväl i omsättning och tillgångar som i antal företag 1965—70 varit betydligt större när det gäller USA- än EFTA-företag.

Ovanstående har lett till att de förstnämnda företagen 1970 i nästan alla avse-

enden har betydligt större andelar än EFTA- och EEC-företag av den utländska företagssektorn. Endast när det gäller antalet företag svarar EFTA för en högre andel än USA — 43 procent mot 33 procent. Inom EFTA-gruppen är det speciellt i de engelska företagen som expansionen har varit långsam — både de danska och norska företagen har haft en snabbare ökning trots att den relativa förändringen i antal företag 1965—70 varit lägre än när det gäller England.

EEC-företagen, vilka 1970 svarade för knappt 28 procent av den totala sysselsättningen i den utländska sektorn, har liksom EFTA-företagen tappat i andel — både vad gäller antal anställda, omsättning, tillgångar och antal företag — beroende på en starkare expansion i USA-företag. Dock har andelsminskningen varit mindre än för EFTA-företagen, beroende på en snabbare tillväxt i EEC-företagen 1965—70; så tex har sysselsättningsökningen där varit 34 procent mot som ovan nämnts 19 procent i EFTA-företag. EEC-företagen svarade vidare både 1965 och 1970 för en något större andel av totala tillgångar och omsättning i den utländska företagssektorn än vad EFTA-företagen gjorde, medan förhållandet var det omvända när det gällde antal anställda och antal företag. Inom EEC-gruppen dominerar helt företag från Holland och Västtyskland. Tillsammans svarar företag från dessa länder både 1965 och 1970 för ca 85 procent av antalet anställda i EEC-företag i Sverige.

Inom EEC-gruppen är Holland det klart största investerarlandet — detta land var också både 1965 och 1970 det näst efter USA största enskilda investerarlandet i Sverige — även om de holländska företagen i vissa avseenden något har tappat i andel mellan 1965 och 1970, till viss del beroende på en relativt snabb utveckling i de västtyska och franska företagen.

Tabell 4. Antal anställda, tillgångar, omsättning och antal företag i den utländska industriföretagssektorn i Sverige 1965 och 1970, fördelade på länder. Preliminära uppgifter.

Avser samtliga företag där minst 25 procent av aktiekapitalet ägs av ett företag i utlandet.

Land	Antal anställda			Tillgångar ¹			Omsättning ¹			Antal företag ²	
	1965	1970	Ökning	1965	1970	Ökning	1965	1970	Ökning	1965	1970
			1965-70 %			Mkr			Mkr		
Danmark	4 226	5 648	34	256	526	106	480	968	102	21	22
Norge	3 169	3 875	22	207	323	56	294	495	68	15	21
England	6 853	8 079	18	388	587	51	498	809	62	16	24
inkl olje- företag	9 915	11 457	16	1 620	2 701	67	1 454	2 679	84	18	26
Övriga EFTA- länder	4 538	4 769	5	261	435	67	496	712	44	10	16
Västtyskland	5 136	6 782	32	426	918	116	770	1 367	78	16	18
Frankrike	1 344	2 260	68	90	230	156	104	302	190	8	9
Holland	6 543	8 404	28	606	978	61	881	1 618	84	7	8
Övriga EEC- länder	448	611	36	30	60	100	35	71	103	3	3
USA	14 595	22 652	55	1 173	2 769	136	1 399	3 628	159	45	64
inkl olje- företag	17 908	27 052	51	2 389	4 380	83	2 278	4 806	111	48	67
Övriga länder	283	1 971	597	18	89	394	24	176	633	3	8
Totalt	53 510	72 829	36	5 903	10 640	80	6 816	13 194	94	149	198
D:o exkl olje- företag	47 135	65 051	38	3 455	6 915	100	4 981	10 146	104	144	193

¹ Tillgångar (omsättnings- och anläggningstillgångar) och omsättning (försäljningsvärde) anges i löpande priser.

² Urvalsenheten vid undersökningen har varit koncernen, dvs moder- och eventuella dotterföretag redovisas tillsammans i tabellen som **ett** företag.

● Etableringens effekter

Sammanfattningsvis har vi således funnit att expansionen under den senare delen av 1960-talet har varit stark i den utländska företagssektorn i Sverige, speciellt bland varuhandels- och serviceföretag. Vi har vidare funnit att det är industriföretagen som svarar för huvuddelen av verksamheten i den utländska företagssektorn och att

de är koncentrerade till elektro- och instrument-, maskin-, livsmedels- och den kemiska industrin. Likaså har vi visat att det är företag från USA, Holland, England och Danmark som svarar för merparten av verksamheten i den utländska industriföretagssektorn i Sverige. Slutligen har vi visat att den utländska andelen av den svenska industriproduktionen är störst inom elektro-

och instrumentindustrin och inom den kemiska industrin.

Analysen i det fortsatta utredningsarbetet är avsedd att belysa såväl orsakerna till att utländska företag har investerat i Sverige som de effekter detta har på svensk ekonomi. I inledningen av denna artikel berörde vi de teknologiska transfereringarna. En fråga som är av betydelse i det sammanhanget är om de utländska etableringarna har skett genom att nya företag har startats eller genom uppköp av existerande svenska företag, eftersom detta kan tänkas påverka både omfattningen och inriktningen av de teknologiska transfereringarna. En annan fråga av betydelse är konkurrensstrukturen, eftersom denna i hög grad avgör om vi får några "spill over"-effekter från utländska företag i Sverige till svens-

ka företag. Tillgången till uppgifter för *enskilda* utländska företag möjliggör en detaljerad analys av detta problem likaväl som av problem som har anknytning till de utländska företagens forskning och utveckling, export, import, finansiering, räntabilitet etc.

Det är först när dessa komplexa problem har analyserats som det är möjligt att bedöma effekterna av utländsk företagsetablering i Sverige. Den väsentligaste frågan är således icke hur många procent av produktionen eller sysselsättningen som de utländska företagen svarar för, utan vilka effekter som de ger upphov till — effekter som inte behöver vara direkt relaterade till omfattningen av den utländska företagsverksamheten i värdlandet.